

16 באפריל 2025

לכבוד

אלוף אבי בלוט

אלוף רסאן עליאן

מפקד פיקוד מרכז

מתאם פעולות הממשלה בשטחים

הנדון: דרישה להשבת תושבי טול כרם העקורים לבתיהם

סימוכין: פניותינו בעניין עקירת תושבים מוגנים מבתיהם מהימים 27.2.2025 ; 6.3.2025 ; 22.3.2025

אני פונה אליכם בדרישה לאפשר לתושבי שכונת דאירת א-סיר בטול כרם, אשר פונו מבתיהם בחודש האחרון, לשוב אליהם לאלתר – או לכל הפחות במועד קרוב שעליו יוכרז ללא דיחוי. שכונת דאירת א-סיר פונתה על אף שלא התנהלה בה לחימה, וחרף היותה מרוחקת יחסית ממוקדי הפעילות הצבאית בטול כרם. פינוי השכונה בוצע בשלב מאוחר של הפעילות הצבאית בעיר – כשזו היתה במגמת צמצום, ואף דווח שהצבא סבור שמוצתה. מאז חלף כחודש, מגמת הרגיעה בטול כרם הלכה והתבססה, והצבא נוקט צעדים להשבת השגרה לתושבי העיר. למרות זאת, תושבי דאירת א-סיר לא הורשו לחזור לבתיהם ואף לא לגשת אליהם כדי ליטול מהם ציוד חיוני. התמשכות הפינוי בנסיבות הללו מנוגדת להוראות הדין הבינלאומי, מעלה חשש להפרת האיסור החמור על עקירה והעברה בכפייה של אוכלוסייה אזרחית, ופוגעת קשות בזכויות האדם של התושבים המפונים. מכאן הדרישה לשים לה סוף.

1. סמוך לחג הפסח נודע לאגודה לזכויות האזרח בישראל כי מספר מבני מגורים בשכונת דאירת א-סיר ("משרד הרישוי") שבטול כרם, פונו במהלך המחצית השנייה של חודש מרץ בהוראת הצבא. מקור המידע הוא, בין היתר, עדויות של תושבים שפונו מהשכונה, אך חוששים להזדהות בשמותיהם. פינוי השכונה מצטרף לפינויים הנרחבים שבוצעו בצפון הגדה המערבית, כולל בערים טול כרם וג'נין, בעטיו של המבצע הצבאי שהחל באזור ביום 21.1.2025. כתוצאה מפינויים אלה, נעקרו מבתיהם יותר מארבעים אלף איש (דיווח משרד האו"ם לעניינים הומניטריים מיום 10.4.2025).

2. תושבי השכונה תיארו פינוי מהיר ופתאומי: ביום 20.3.2025 חיילים התפרצו לבתיהם, כינסו אותם, הורו להם לארוז תיק אחד עם חפצים אישיים, וציוו עליהם לעזוב את המקום בתוך שעה. התנגדות התושבים להוראת הפינוי, שנעשתה ללא הנמקה סבירה וללא צו, נענתה באיומים בכך שיפונו בכוח ובתיהם יושחתו. סיבת הפינוי לא נמסרה לתושבים עד עתה, וגם לא פרק הזמן שהוא צפוי להימשך. מאז העזיבה התושבים נאלצו לחפש מקומות מגורים חלופיים. חלקם מתאכסנים אצל קרובים ומכרים בשכונות אחרות בטול כרם, לעתים בצפיפות רבה. העקורים מתמודדים עם מחסור בציוד בסיסי וחיוני, שכן הרכוש המועט שהתאפשר להם לקחת איתם אינו מספיק לצורכי היומיום. חלקם מדווחים שהם או ילדיהם סובלים מטראומה בעקבות הפינוי. יש ביניהם קשישים וחולים, המתקשים להסתדר מחוץ לסביבת מגוריהם.

3. ההוראה להתפנות הפגיעה את התושבים. שכונת דאירת א-סיר היא שכונה שקטה, שתושביה לא לקחו חלק בלחימה, ולא היו בה עימותים על רקע ביטחוני כלל. השכונה ממוקמת בצפון

מזרח העיר טול כרם, במרחק של כחצי ק"מ ממחנה הפליטים שבו התמקדה הפעילות הצבאית, ואינה גובלת בו. פינוי השכונה התרחש מספר שבועות לאחר שמחנה הפליטים והשכונות הגובלות בו כבר פונו מתושביהם, ובשעה שהפעילות הצבאית בטול כרם היתה במגמת צמצום, ועל פי עדויות בכירים במערכת הביטחון, הצבא עצמו סבר שהלחימה מוצתה (יניב קובוביץ, דיאא חאג' יחיא וג'קי חורי "צה"ל יהרוס כמאה בתים במחנה הפליטים ג'נין; הכוחות נשארים בטול כרם על אף שבצבא סבורים שהפעילות מוצתה" **הארץ** (21.3.2025)). ככל הידוע לתושבים שפנו מדאירת א-סיר, החיילים שהו בבתיהם במשך מספר ימים, ולאחר מכן עזבו.

4. בחודש החולף ניסו תושבי השכונה לברר אם יוכלו לשוב לבתיהם, או לפחות לגשת אליהם כדי ליטול מהם ציוד בסיסי. הדבר לא התאפשר. חששם של התושבים גבר לאחר שב-27.3.2025 פורסמו דיווחים בתקשורת המקומית על פיהם הצבא "סימן" את השכונה כאזור שאלי לא יתאפשר לתושבים לשוב.

5. בד בבד, הרגיעה בטול כרם הלכה והתבססה. ביום 9.4.2025 פורסם כי הצבא החל לאפשר מעבר של תושבים ישראלים לערים טול כרם וג'נין לצורך עריכת קניות, וכי ננקטים צעדים להשבת השגרה, בהם "יותר מ-400 תיאומים שונים שהפלסטינים ביקשו, כמו מעברים הומניטריים, תיקוני תשתיות ועוד" (יואב זיתון "מדיניות 'המקלות והגזרים' חוזרת: הקלות בג'נין ובטול כרם – וכניסת כוחות לשכם" **Ynet** (9.4.2025)). ביום 10.4.2025 דיווח משרד האו"ם לתיאום עניינים הומניטריים, כי לראשונה מאז החלה הפעילות הצבאית בעיר חודשו הלימודים בבתי הספר הממשלתיים בה, למעט אלה הסמוכים למחנה הפליטים ושנהרסו (עדכון מצב הומניטרי מס' 279 – הגדה המערבית מיום 10.4.2025).

6. אם כן, פינוי תושבי דאירת א-סיר מבתיהם עומד בניגוד למגמה של השבת השגרה לעיר טול כרם, והוא נמשך על אף שאין פעילות צבאית בשכונה או בקרבתה.

7. הדין הבינלאומי מציב תנאים ברורים לפינוי של תושבים מוגנים, במטרה להבטיח כי הפינוי לא יהפוך לעקירה והעברה בכפייה, שהיא פשע מלחמה ופשע נגד האנושות. סעיף 49 לאמנת ג'נבה הרביעית משנת 1949 (להלן: **אמנת ג'נבה**) קובע כי ניתן לפנות תושבים מוגנים מאזור מסוים (רק) "אם ביטחון האוכלוסייה או שיקולי הכרח צבאיים ידרשו זאת", ורק באופן זמני: "האנשים שפנו כך יוחזרו לבתיהם מיד לתום פעולות האיבה באותו שטח".

8. מלכתחילה, ספק אם היה הכרח ביטחוני או צבאי לפנות את תושבי דאירת א-סיר, לנוכח ריחוקם ממוקדי הלחימה בטול כרם והשלב המאוחר שבו פונו. אך כעת, כשאין לחימה פעילה – לא בשכונתם ואף לא באותם מוקדים – וכשהמגמה היא של השבת חיי השגרה לעיר, אין להמשך הפינוי כל הצדקה חוקית. ההוראה ברורה: **עם תום פעולות האיבה באותו שטח יש לאפשר לתושבים לשוב מיד**, וכך יש לנהוג.

9. לצד החובה לאפשר לתושבים לשוב ללא דיחוי, קיימת החובה להבטיח שצורכיהם החיוניים יקבלו מענה הולם. סעיף 49 לאמנת ג'נבה קובע בעניין זה, כי על פינוי תושבים להתבצע "בתנאים מניחים את הדעת". ואולם תושבי דאירת א-סיר הורשו לקחת עימם רק מעט חפצים אישיים, שאינם יכולים להספיק ליותר מכמה ימים. הצבא לא דאג למתן מחסה זמני חלופי לעקורים, או לתנאי החיים של מי שנותקו מרכושם, מקורות מחייתם ושגרת חייהם. מאז, חלף כחודש.

לא התאפשר לתושבים לגשת לבתייהם כדי להצטייד, ומנגד לא סופק להם ציוד חלופי. גם המבוססים שבהם מוצאים עצמם חיים במחסור, שכן נמנעת מהם הגישה לרכושם. כל יום שחולף מחמיר את מצוקתם, ומעצים את הפגיעה בזכויות האדם שלהם. החובה להבטיח לתושבים גישה מספקת לאמצעי מחייה, כמו גם החובה למנוע פגיעה בלתי מידתית בזכויות האדם שלהם, מוטלת על המפקד הצבאי.

10. לנוכח כל האמור ובהתאם לחובותיכם, הנכם נדרשים :

(א) לאפשר לתושבי דאירת א-סיר לשוב לבתייהם מיד, או למצער להודיע על מועד קרוב שבו יוכלו לעשות כן.

(ב) לאפשר לתושבים שפוננו גישה לרכושם, או למצער לספק להם ציוד חלופי הנחוץ להם למחייתם, וזאת מבלי לגרוע מהחובה לאפשר את חזרתם לבתייהם ללא דיחוי

בכבוד רב,

הילה שרון, עו"ד

העתק: אלי"מ אלי לברטוב, יועמ"ש איו"ש